

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,- per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

NIET EEN GUNST, MAAR EEN RECHT

Ruim elf jaar geleden, nl. op het congres van het Humanistisch Verbond, dat op 7 maart 1948 te Utrecht gehouden werd, kwam ook het radiobeleid ter sprake. Omdat het noodzakelijk geacht werd, de opvattingen van de humanisten bekend te maken, nam het congres een resolutie aan, waarin ondermeer de volgende passage voorkwam: „het toekomstig radiobestel (zal) voor het Humanistisch Verbond meer aannemelijk zijn, naar mate daarin deugdelijker waarborgen zijn gegeven, dat het humanistische woord in de aether kan klinken in een omvang als past bij de betekenis der buitenkerkelijke humanistische geestesstroming in en voor ons culturele leven”.

Op dat ogenblik stond die humanistische beweging nog maar in de kinderschoenen. Tal van werkzaamheden, die nu ook in kringen van andersdenkenden erkenning hebben gevonden en waaraan door overheidsinstanties subsidies verleend worden, moesten toen nog beginnen. In die elf jaar die sedert verstreken zijn, is een omvangrijk apparaat opgebouwd, dat, steunende op de offervaardigheid van honderden vrijwilligers, geestelijke verzorging verleend aan buitenkerkelijke Nederlanders in arbeiderskampen, gevangenissen, ziekenhuizen en bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden. In toeneemende mate wordt op de humanistische raadsliden een beroep gedaan, terwijl tal van zaken, die nodig moesten worden aangepakt, nog door gebrek aan middelen en mankracht moeten blijven liggen.

Sedert 1948 is het aantal leden verdrie-

voudigd, bestaan op vele plaatsen in het land groepen, die regelmatig bijeenkomen en aan betekenis winnen in de plaatselijke samenleving. Regelmatig komen publicaties van de pers en worden door studiegcommissies rapporten samengesteld, die de discussie over tal van onderwerpen beïnvloeden. Een Humanistische Internationale is gesticht, die belangrijke organisaties in een groot aantal landen verenigt en waarvan het bureau in Nederland is gevestigd. Nog onlangs is deze Internationale tot de UNESCO toegelaten en op internationaal niveau erkend. Maar een Nederlandse staatssecretaris acht het geoorloofd, met een ontwerp over de omroep te komen, waarin voor die groeiende humanistische beweging geen plaats is met het argument, dat het Humanistisch Verbond geen kerk is. Alsof dat ooit door wie dan ook beweerd zou zijn.

Het humanisme is uit het Nederlandse leven niet meer weg te redeneren en daarom passen we ervoor, om, zoals de onder voorzitter van het Verbond Mr. Dr. H. J. Roethof het in „Mens en Wereld” duidelijk heeft gezegd, opnieuw ter wille van de fictie ener „christelijke natie” in de hoek gedrukt te worden van de Nederlandse staatsburgers, die het zullen moeten hebben van de kluiven, die hier en daar op grond van rechtvaardigheidsoverwegingen worden toegeworpen. Voorlopig houden we het er maar op, dat die honderdduizenden luisteraars door hun lidmaatschap van de Humanistische Luisterkring duidelijk zullen maken, dat er geen gunst gevraagd wordt, maar dat er sprake dient te zijn van een recht.

DE EENZAME JAGER

De titel voor vandaag heb ik ontleend aan een Amerikaanse roman; die heet „Het hart is een eenzame jager”. Het is de geschiedenis van een doofstomme man, die de vertrouwde wordt van allen met wie hij te maken heeft. Ze vertrouwen hem allemaal hun zorgen en geheimen toe. Hij hoort ze niet, maar hij kijkt ze aan. En als hij spreekt op de toonloze manier van wie zichzelf nooit gehoord heeft, is het geen antwoord, maar een woord uit het hart. Daardoor voelen ze zich verlicht en geholpen. Voor hun behoefte om zich te uiten over wat hen bezig houdt, is hij een geduldig en menselijk klankbord. Hij hoort ze niet, maar hij verstaat ze wel. Of verstaat hij ze niet eens? Misschien ook dat niet. Zelf voelt hij zich eenzaam en onbegrepen. Tegenover wie moet hij zich uiten? Het hart is een eenzame jager....

Soms moet ik aan die roman denken, als ik hier voor de microfoon zit. De situatie is anders en toch ook een beetje gelijk. Doofstom ben ik helemaal niet. Integendeel ik praat maar. En toch heb ik het gevoel te antwoorden op de vragen, die U me voorlegt; te antwoorden op de manier van de doofstomme. Ik hoor U niet, maar ik versta U wel. Of misschien ook niet. Maar ik zeg, wat ik op het hart heb. En dat blijkt soms te slaan op de dingen, waarmee U bezig bent. Dat blijkt wel uit de brieven, die ik soms krijg; dat blijkt ook uit het feit dat honderdduizenden naar deze uitzendingen luisteren: humanisten, geestverwanten, sympathiserenden, en ook andersdenkenden. Deze toespraken betekenen blijkbaar iets in het leven van tallozen. Sommigen schrijven zelfs, dat ze de hele week teren op dit kwartiertje.

Het is niet mijn bedoeling de loftrumpet te steken van de sprekers hier op zondagmorgen kwart voor tien. Maar ik kan er toch niet over zwijgen, nu het humanistische woord in de aether bedreigd wordt. De nieuwe omroepwet die onlangs is ingediend, geeft wel weer eigen zendtijd aan de kerken, maar niet aan de humanisten! De gastvrijheid van de omroepverenigingen, zoals hier de VARA is tijdelijk. Zo ziet het er naar uit dat het humanistische woord uit de radio gaat verdwijnen. Omdat het Humanistisch Verbond geen kerkgenootschap is, zoals men van hogerhand opmerkt. Dat is het natuurlijk ook niet. Maar hier kan toch geen twijfel zijn over het feit, dat deze uitzendingen niettemin aan een behoefte beantwoorden. Men hoeft daarover niet te twisten, omdat het vaststaat dat er nu al bijna dertien jaar iedere zondag honderdduizenden luisteren. Dat zou dan binnenkort niet meer kunnen; niet meer mogen kan ik wel zeggen. Tenzij....

Ja wat „tenzij”? Tenzij die luisteraars zich laten gelden en één keer niet zullen zwijgen; tenzij die luisteraars hun woord van

protest en sympathie laten horen tegen deze aantasting van hun kwartiertje. Dat kan, want op 11 april is een humanistische luisterkring gevormd om aan de wens van de luisteraars om dit kwartiertje te behouden kracht bij te zetten. Tientallen vooraanstaande Nederlanders van verschillende politieke richting roepen de luisteraars op zich aan te sluiten bij de humanistische luisterkring. Dat is niet een nieuwe omroepvereniging, maar een groep van sympathiserenden met het humanistische woord in de omroep. De luisterkring vraagt U de humanistische uitzendingen, die voor zo velen zo veel betekenen, niet in de steek te laten.

Voor één gulden per jaar kunt U zich aansluiten. Zend dan een briefkaart met Uw naam en adres en één gulden extra aan postzegels naar de Humanistische Luisterkring, Oude Gracht 152, Utrecht. Uw ene gulden betekent voor de luisterkring nieuwe mogelijkheden. Laat het ons niet gezegd worden, dat wij voor dit kwartiertje niets over hebben. Wij vragen U zelden of nooit iets, ditmaal hebben wij U nodig. Laat ons niet in de steek! Stuur dus Uw briefkaart met één gulden extra of een giro-overschrijving op nummer 58. Maar doe het meteen, voordat het te laat is.

Ik twijfel er niet aan of deze uitzendingen zullen dan op één of andere manier behouden blijven. Daardoor kan ons gesprek voortgaan; de ene keer wat meer geslaagd, de andere keer wat minder. Maar zo blijft de ontmoeting tussen U en ons mogelijk. En zijn zulke ontmoetingen niet veel te zeldzaam in het leven? Meestal gaan we gedachtenloos aan elkaar voorbij en voelen ons eenzaam en verloren, terwijl we juist in de onherbergzame wereld meer dan ooit behoefte hebben aan contact. Want het gevoel van onlust dat zovelen te pakken heeft, berust juist op die ervaring van vreemdheid tussen de mensen; daardoor schijnt het leven immers zinloos en overbodig, omdat het alle fleur en betekenis verloren heeft.

Men denkt vaak dat de onlust van deze tijd veroorzaakt wordt door de ongelukkige gang van zaken in de wereld. Dan denkt men aan de internationale spanningen en de gebrekkigheid van de nationale politiek. Maar ik geloof daar niet veel van. Er is geen reden om aan te nemen dat het vroeger zoveel beter was. Het heeft misschien wel eens een poosje beter geschenen, maar oorlogsdreiging en ellende is er altijd geweest. Materieel zijn we er in ons land dunkt me zelfs beter aan toe dan ooit te voren. Maar juist doordat we aan de samenleving — ook internationaal — veel hogere eisen stellen dan vroeger, voelen we ons ontoegoocheld en teleurgesteld. We zien niet goed hoe we onze eisen kunnen verwerkelijken, en daarom twijfelen we meer dan ooit aan de toekomst. En doordat we beter op de

hoogte zijn van wat er in de wereld omgaat en welke risico's ons bedreigen, voelen we ons beangstigd en bannen de toekomst uit onze gedachten. We leven maar voort, zonder van het leven veel te maken.

Ik geloof dat er in dit opzicht veel minder verschil is tussen ouderen en jongeren dan men wel eens denkt. Zeker, de jongeren die nog alle houvast van een baan en een gezin missen voelen zich allicht nog onzekerder — en in bijzondere gevallen leidt dat tot baldadigheid en zelfs misdadigheid — maar over het geheel moet men zich de verschillen tussen oud en jong niet te groot voorstellen. De jongeren denken geloof ik nog vaak dat wij ouderen in een heel andere wereld leven dan zij, maar dat is voor een groot deel een misverstand. Als er jongeren meeluisteren naar dit toespraakje, zou ik ze er op willen wijzen, dat degenen die nu vijftig zijn de wereld van voor 1914 niet gekend hebben. Wij hebben altijd in deze moderne wereld geleefd, met vliegmachines en mechanisatie, met internationale tegenstellingen en nationale spanningen.

Wij groeiden op onder een hevige economische crisis met een onvoorstelbare werkloosheid in alle beroepen, en temidden van genadeloze dictaturen en voortdurende oorlogen en oorlogsdreiging. We hadden dezelfde strijd te voeren tegen de holle frase en het traditionele vooroordeel; we trachtten op dezelfde manier voor onszelf een eigen levenswijze op ieder gebied te veroveren. In veel opzichten is de wereld van vandaag zelfs minder uitzichtsloos dan die waarin wij opgroeiden. Wel is er nu de automatisering en de atoomkracht bijgekomen, die nog ongedachte mogelijkheden in zich bergen, maar de crisis waarin we nu leven, was toen al aan de gang.

Ouderen en jongeren staan in onze dagen voor dezelfde vraag. Wat maken we van ons leven? Belangrijke scheidslijnen lopen dwars door de generaties heen. Sommigen voelen zich thuis in de traditionele levenspatronen, anderen leven in een kleurloze sleur, zonder dat ze een gemis voelen; maar velen hunkeren naar iets dat het leven kleur en inhoud geeft en ze bevrijdt van de leegte, waarin ze tastend ronddolen. Heel enkelen weten van hun leven iets te maken. Maar hoe doen ze dat?

Ik geloof dat het nodig is te bedenken dat we spreken over iets van het leven te „maken”. D.w.z. het heeft iets van doen met scheppen; het is er niet, het moet gemaakt worden. Het is met het leven als met de kunst b.v. Wie naar muziek luistert of een toneelstuk gaat zien of een schilderij bekijkt in de hoop dat het „wonder” nu over hem komen zal, komt meestal bedrogen uit. Er gebeurt niets. Pas als men zelf

actief wordt en zich in het werk inleeft, er zijn hoop en verwachtingen, desnoods zijn wanhoop en ontgoocheling inlegt, begint het iets te betekenen. Maar dan kan een mens er ook een onberedeneerbare en onverwachte verrijking van ervaren, die zijn leven opeens vult en de moeite waard maakt. Daarom schreef een dichter ook eens: „als gij mij leest, dan moet gij mededichten”. Anders gaat het wonder ongemerkt voorbij.

Maar zo is het met alles in het leven; zo is het met het leven zelf. Als gij het leeft, dan moet gij mede-leven. D.w.z. actief, schepend, werkend mede-leven. Mede? Ja met anderen, want het leven is misschien wel een eenzaam avontuur, maar in die eenzaamheid is het naar zijn aard gericht op anderen, die even eenzaam zijn, en evenzeer hunkeren om aan die eenzaamheid te ontsnappen. Misschien lukt het nooit geheel, maar voorzover het lukt is het een rijke vervulling, die zichzelf genoeg is, d.w.z. die betekenis en inhoud geeft aan het bestaan, zodat we zeggen, dit is echt leven, dit is niet voor niets geleefd.

Door dit met anderen en voor anderen en daardoor voor zichzelf iets zijn, krijgen het bestaan richting en zin.

Het werk, de omgeving, de samenleving, de wereld gaan in deze samenhang iets anders betekenen en krijgen een functie in het patroon van het leven. Woorden als waarachtigheid, inspanning, toewijding, opoffering, verbondenheid, eerbiediging, waardigheid en gerechtigheid, ontlenen hun inhoud aan dit leven-met-de-ander-en-zichzelf. De originaliteit wordt dan niet meer gezocht in het rebellerend gebaar, in het anders dan anders dat de verveling verdrijft, maar in vindingrijke activiteit, die nieuwe bezieling tot uitdrukking brengt. Maar hoe en waar daarmee beginnen? Door aan te pakken in eigen leven, maar door tegelijk open te staan voor anderer leven. Door ogen en oren te openen, door open te staan met hoofd en hart; voor de mensen om ons heen, die zo veel te kort komen aan aandacht en toewijding. Net als de meesten van ons zelf, trouwens ergens moet een begin gemaakt worden, ergens moet het appèl gehoord worden. Welk appèl? Dat van werkelijke menselijkheid, die niet parasiteert, maar leeft! En die daardoor uitzicht opent op een leven dat de moeite waard is. Is dat het geluk? Geluk is een moeilijk woord. Wat ik bedoel is zeker geen gladder blijmoedigheid. Het is avontuur, worsteling, hoop in wanhoop, gemeenschap in eenzaamheid. De enige mogelijkheid voor de mens, die zichzelf niet verraden wil; de enige weg naar de wereld voor het hart, dat een eenzame jager is.

Dr. J. P. VAN PRAAG.

AANTAL LEDEN LUISTERKRING PER 25 APRIL - 2887

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
17-59

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

Lezingen voor de radio

- 10 mei VARA 9.45 Mevr. A. J. Groenman-Deinum
Iets over vrouw zijn, moeder zijn en mens zijn
- 11 mei AVRO 16.45 Dr. E. Nordlohne
Om de Mens in de soldaat
- 18 mei VARA 9.45 Prof. Dr. G. Stuiveling
„Het recht op vrije tijd”
- 24 mei VARA 9.45 nog niet bekend
- 31 mei VARA 9.45 Prof. Dr. Ir. P. J. Mazure
„Waardebesef”

Verantwoording extra giften t.g.v. Humanistische Luisterkring „Het Woord van de Week”.

Saldo vorige week f 96,—. J. M. de J. v. M. te R., f 10,—; P. J. t. P. te A., f 1,—; P. C. B. de V. te A., f 2,50; Ir. Dr. A. J. S. te A., f 8,—; P. H. te H., f 1,—; G. W. S.-B. te U., f 4,—; H. v. B. te U., f 1,—; B.-O. M. te A., f 3,75. Totaal f 127,25.

WIST U DAT:

Het Pinksterkamp van 16 t/m 18 mei a.s. in „De Ark”, Belvedèrelaan 14, Nunspeet, nog niet helemaal volgeboekt is?

Dit wel het geval is met onze bejaardenkampen van 7 t/m 20 juni a.s.

Op woensdag, 29 april, een Openbare vergadering wordt gehouden in de Aula v/h Gymnasium — Prinsenhoof te Haarlem. Sprekers: Dr. J. P. van Praag en J. Bijleveld. Onderwerp: Waarom een humanistische Luisterkring?

Er voor hen, die iets willen weten over wat het Humanistisch Verbond doet, een eenvoudige brochure is, getiteld „Dit wordt gedaan”, prijs f 0,30. Giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.

Dat de serie lezingen over het onderwerp, „Kinderen vragen”, gehouden door Mevr. Groenman-Deinum voor de AVRO microfoon, nog in gestencilde vorm beschikbaar is. (Prijs voor 4 lezingen f 1,—).